

อุบายแห่งวิปัสสนา อันเป็นเครื่องถ้ายถอนกิเลส

หลวงปู่มั่น ฐริทัตตเถระ

โพสท์ในลานธรรมเสวนา กระทู้ที่ 006403 - โดยคุณ : ใบตอง [15 ก.ย. 2545]

เนื้อความ :

ธรรมชาติของดีทั้งหลาย ย่อมเกิดมาแต่ของไม่ดี มีอุปมาดังดอกบัวปทุมชาติอันสวย ๆ งาม ๆ ก็เกิดขึ้นมาจากโคลนตมอันเป็นของสกปรกปฏิกุล นำเกลียด แต่ว่าดอกบัวนั้น เมื่อขึ้นพ้นโคลนตมแล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่สะอาด เป็นที่ทัศตรงของพระราชอุปราชาอำมาตย์ และเสนาบดีเป็นต้นและดอกบัวนั้น ก็มีได้กลับคืนไปยังโคลนตมอีกเลย ข้อนี้เปรียบเหมือนพระโยคาวจรเจ้า ผู้ประพฤติพากเพียรประโยชน์พยายาม ย่อมพิจารณาซึ่งสิ่งสกปรกน่าเกลียด จิตจึงพ้นสิ่งสกปรกน่าเกลียดได้ สิ่งสกปรกน่าเกลียดนั้นก็คือตัวเรานี่เอง

ร่างกายนี้เป็นที่ประชุมแห่งของโสโครก คือ อุจจาระ ปัสสาวะ (มูตร คุถ ทั้งปวง) สิ่งที้ออกจากผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นต้น ก็เรียกว่าขี้ทั้งหมด เช่น ขี้หัวขี้เล็บ ขี้ฟัน ขี้ไคล เป็นต้น เมื่อสิ่งเหล่านี้ร่วงหล่นลงสู่อาหาร มี แกง กับ เป็นต้นก็รังเกียจต้องเททิ้งกินไม่ได้ และร่างกายนี้ต้องชำระอยู่เสมอจึงพอเป็นของคู่ได้ถ้าหากไม่ชำระขัดสีก็จะมึกลื่นเหม็นสาบ เข้าใกล้ใครก็ไม่ได้ ของทั้งปวงมีผ้าแพรเครื่องใช้ต่าง ๆ เมื่ออยู่นอกกายของเรา ก็เป็นของสะอาดน่าดู แต่เมื่อมาถึงกายนี้แล้ว ก็เป็นของสกปรกไป เมื่อปล่อยไวนาน ๆ เข้าไม่ซักฟอก ก็จะเข้าใกล้ใครไม่ได้เลย เพราะเหม็นสาบ ดังนี้จึงได้ความว่าร่างกายของเรานี้เป็นเรื่องมูตร เรือนคุถ เป็นอสุกะของไม่งามปฏิกุลนำเกลียดเมื่อยังมีชีวิตอยู่ที่ เป็นปานนี้ เมื่อชีวิตหาไม่แล้วยังจะสกปรกหาอะไรเปรียบเทียบมิได้เลย

เพราะฉะนั้นพระโยคาวจรเจ้าทั้งหลายจึงมาพิจารณาร่างกายอันนี้ให้ชำนิชำนาญด้วยโยนิโสมนสิการ ตั้งแต่ต้นมาทีเดียว คือขณะเมื่อยังเห็นไม่ทันชัดเจนก็พิจารณาส่วนใดส่วนหนึ่งแห่งกาย อันเป็นที่สบายแก่จริต จนกระทั่งปรากฏเป็นอุคคหนิมิต คือปรากฏส่วนแห่งร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่ง แล้วก็กำหนดส่วนนั้นให้มากเจริญให้มาก ทำให้มากการเจริญทำให้มากนั้น พึงทราบอย่างนี้ ชาวนาเขาทำนาเขาก็ทำที่แผ่นดิน ไถที่แผ่นดิน ค่ำลงไปในนา ไถที่แผ่นดินค่ำลงไป ในดิน ปีต่อมาเขาก็ทำที่ดินอีกเช่นเคย เขาไม่ได้ทำ

ในอากาศ กลางหาว คงทำแต่ที่ดินแห้งเดียวข้าวเขาก็ได้เต็มยุงเต็มจางเอง เมื่อทำให้มาก
ในที่ดินนั้นแล้ว ไม่ต้องเรียกว่าข้าวเอ๋ยข้าว จงมาเต็มยุงเนื้อ ข้าวก็หลังไหลมาเอง และจะ
ห้ามว่า ข้าวเอ๋ยข้าวจงอย่ามาเต็มยุงเต็มจางเราเนื้อ ถ้าทำนาในที่นั้นเองจนสำเร็จแล้ว ข้าว
ก็จะมาเต็มยุงเต็มจางฉันใดก็ดี พระโยคาวจรเจ้าก็ฉันนั้น คงพิจารณาภายในที่เคย
พิจารณาอันถูกนิสัย หรือที่ปรากฏให้เห็นครั้งแรก อย่าละทิ้งเลยเป็นอันขาด การทำให้
มากนั้น มิใช่หมายแต่ว่าการเดินจงกรมเท่านั้น ให้มีสติ หรือพิจารณาในที่ทุกสถาน ใน
กาลทุกเมื่อ ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ คิด พูด ก็ให้มีสติรอบคอบในกายอยู่เสมอจึงจะ
ชื่อว่าทำให้มาก

เมื่อพิจารณาในร่างกายนั้นจนชัดเจนแล้ว ให้พิจารณาแบ่งส่วนแยกส่วนออกเป็น
ส่วน ๆ ตามโยนิโสมนสิการของตน ตลอดจนกระจายออกเป็น ธาตุดิน ธาตุน้ำธาตุไฟ
ธาตุลม แลพิจารณาให้เห็นไปตามนั้นจริง ๆ อุบายตอนนี้ตามแต่ตนจะใคร่ครวญออก
อุบายตามที่ถูกจริตนิสัยของตน แต่อย่าละทิ้งหลักเดิมที่ตนได้รู้ครั้งแรกนั้นเทียว พระ
โยคาวจรเจ้าเมื่อพิจารณาในที่นี้พึงเจริญให้มาก ทำให้มาก อย่าพิจารณาครั้งเดียว แล้ว
ปล่อยทิ้งตั้งครึ่งเดือน ตั้งเดือน ให้พิจารณาก้าวเข้าไปถอยออกมา เป็นอนุโลมปฏิโลม คือ
เข้าไปสงบในจิตแล้ว ถอยออกมาพิจารณากายอย่าพิจารณากายอย่างเดียวหรือสงบที่จิต
แต่อย่างเดียว พระโยคาวจรเจ้าพิจารณาอย่างนี้ชำนาญแล้วหรือชำนาญอย่างยิ่งแล้ว คราว
นี้แลเป็นส่วนที่จะเป็นเอง คือจิตย่อมจะรวมใหญ่ เมื่อรวมพิบลงย่อมปรากฏว่าทุกสิ่งรวม
ลงเป็นอันเดียวกัน คือหมดทั้งโลกย่อมเป็นธาตุทั้งสิ้น นิमितจะปรากฏขึ้นพร้อมกันว่า
โลกนี้ราบเหมือนหน้ากลองเพราะมีสภาพเป็นอันเดียวกัน ไม่ว่าป่าไม้ ภูเขา มนุษย์ สัตว์
แม้ที่สุดตัวของเราก็ต้องล้มราบเป็นที่สุดอย่างเดียวกัน พร้อมกับ "ญาณสัมปยุต คือรู้
ขึ้นมาพร้อมกัน ในที่นี้ตัดความสนเท่ห์ในใจได้เลย" จึงชื่อว่า "ยถาภูตญาณทัสสน
วิปัสสนา คือทั้งเห็นทั้งรู้ตามความเป็นจริง"

ขั้นนี้เป็นเบื้องต้นในอันที่จะดำเนินต่อไป ไม่ใช่ที่สุด อันพระโยคาวจรเจ้าจะพึง
เจริญให้มาก ทำให้มาก จึงจะเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่งอีกจนรอบจนชำนาญ เห็นแจ้งชัดว่า
สังขารความปรุงแต่งอันเป็นความสมมติว่า โนนเป็นของเรา นั้นเป็นของเรา เป็นความ
ไม่เที่ยง อาศัยอุปาทานความยึดถือจึงเป็นทุกข์ ก็แล ธาตุทั้งหลาย เขาหากมีความเป็นอยู่
อย่างนี้ ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา เกิด แก่ เจ็บ ตาย เกิดขึ้นเสื่อมไปอยู่อย่างนี้มาก่อนเราเกิด
ตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ก็เป็นอยู่อย่างนี้ อาศัยอาการของจิตของขันธ ๕ ได้แก่รูป เวทนา สัญญา

สังขาร วิญญาณ ไปปรุงแต่งสำคัญมั่นหมายทุกภพทุกชาติ นับเป็นอนเอกชาติเหลือ
ประมาณ มาจนถึงปัจจุบันชาติ จึงทำให้จิตหลงอยู่ตามสมมติ ไม่ใช่สมมติมาติดเอาเรา
เพราะธรรมชาติทั้งหลายทั้งหมดในโลกนี้ จะเป็นของมีวิญญาณหรือไม่ก็ตาม เมื่อว่าตาม
ความจริงแล้ว เขาหากมีหากเกิดขึ้นต่อเนื่องไป มีอยู่อย่างนั้นทีเดียวโดยไม่ต้องสงสัยเลย จึง
รู้ขึ้นว่า ปุพฺพesu อนนุสฺสฺเตสุ ฌมฺเมสุ ธรรมดาเหล่านี้หากมีมาแต่ก่อน ถึงว่าจะไม่ได้ฟัง
จากใครก็มีอยู่อย่างนั้นทีเดียว

ฉะนั้น ในข้อความนี้ พระพุทธเจ้าจึงทรงปฏิญาณพระองค์ว่า เราไม่ได้ฟังมาจาก
ใครมิได้เรียนมาจากใครเพราะของเหล่านี้มีอยู่มีมาแต่ก่อนพระองค์ ดังนี้ ได้ความว่า
ธรรมดาธาตุทั้งหลายย่อมเป็นย่อมมีอยู่อย่างนั้น อาศัยอาการของจิตเข้าไปยึดถือเอาสิ่งทั้ง
ปวงเหล่านั้นมาหลายภพหลายชาติ จึงเป็นเหตุให้เป็นไปตามสมมติ นั้น เป็นเหตุให้อนุสัย
ครอบงำจิตจนหลงเชื่อไปตาม จึงเป็นเหตุให้ก่อภพก่อชาติด้วยอาการของจิตเข้าไปยึด
ฉะนั้นพระโยคาวจรเจ้าจึงมาพิจารณาโดยแยกกายลงไปตามสภาพว่า สพฺเพ สงฺขารา
อนิจฺจา สพฺเพ ทุกฺขา สังขาร ความเข้าไปปรุงแต่ง คืออาการของจิตนั้นแลไม่เที่ยง โลก
สัตว์ เขาเที่ยง คือมีอยู่เป็นอยู่อย่างนั้น ให้พิจารณาริสัจธรรมทั้ง ๔ เป็นเครื่องแก้อาการ
ของจิต ให้เห็นแน่แท้โดยปัจจกขลิตธิว่า ตัวอาการของจิตนี้เองมันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ตัว
อาการของจิตนี้เองมันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ จึงหลงตามสังขารเมื่อเห็นจริงลงไปแล้วก็
เครื่องแก้อาการจิต จึงปรากฏขึ้นว่า สงฺขารา สสฺสตา นตฺถิสังขารทั้งหลายที่เที่ยงแท้ไม่มี
สังขารเป็นอาการของจิตต่างหากเปรียบเหมือนพยัคฆ์ส่วนสัตว์เขาก็อยู่ประจำโลกแต่
ไหนแต่ไรมา

เมื่อรู้โดยเงื่อนไข ๒ ประการ คือรู้ว่าสัตว์ก็มีอยู่อย่างนั้น สังขารก็เป็นอาการของจิต
เข้าไปสมมติเขาเท่านั้น จิตติดอยู่เดิมไม่มีอาการเป็นผู้หลุดพ้นได้ความว่า ธรรมดา
หรือธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตน จะใช้ตนอย่างไร ของเขาหากเกิดมีอยู่อย่างนั้น ท่านจึงว่า
สพฺเพ ฌมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตน ให้พระโยคาวจรเจ้าฟังพิจารณาให้เห็นแจ้ง
ประจักษ์ตามนี้ จนทำให้รวมพลังไปให้เห็นจริงแจ้งชัดตามนั้น โดยปัจจกขลิตธิพร้อม
กับญาณสัมปยุตต์ปรากฏขึ้นมาพร้อมกัน จึงเชื่อว่าภูฏานคามินิวิปัสสนา ทำในที่นี้จน
ชำนาญเห็นจริงแจ้งประจักษ์ พร้อมกับการรวมใหญ่และญาณสัมปยุตต์ รวมทวนกระแส
แก่อนุสัยสมมติเป็นวิมุตติ หรือรวมลงจิตติด อันเป็นอยู่มีอยู่อย่างนั้นจนแจ้งประจักษ์ใน
ที่นั้น ด้วยญาณสัมปยุตต์ว่า ชินฺหา ชาติ ญาณนํ โหติดังนี้ ในที่นี้ไม่ใช่สมมติ ไม่ใช่ของแต่ง

ของเคเอา ไม่ใช่ของอันบุคคลพึงปรารถนาเอาได้เป็นของที่เกิดเองเป็นเอง รู้เองโดย
ส่วนเดียวเท่านั้น เพราะด้วยการปฏิบัติอันเข้มแข็งไม่ท้อถอย พิจารณาโดยแยกกายด้วย
ตนเอง จึงจะเป็นขึ้นมาเอง

ท่านเปรียบเหมือนต้นไม้ต่าง ๆ มีต้นข้าว เป็นต้น เมื่อบำรุงรักษาต้นมันให้ดีแล้ว
ผลคือรวงข้าว ไม่ใช่สิ่งอันบุคคลพึงปรารถนาเอาเลย เป็นขึ้นมาเอง ถ้าแลบุคคลมา
ปรารถนาแต่รวงข้าว แต่หาได้รักษาต้นข้าวไม่ เป็นผู้เกียจคร้าน จะปรารถนาจนวันตาย
รวงข้าวก็จะไม่มีขึ้นมาให้เลยฉันใด วิมุตติธรรมก็ฉันนั้น แลมิใช่สิ่งอันบุคคลจะพึง
ปรารถนาเอาได้คนผู้ปรารถนาวิมุตติธรรม แต่ปฏิบัติไม่ถูกหรือไม่ปฏิบัติ มัวเกียจคร้าน
จนตัวตายจะประสบวิมุตติธรรมไม่ได้เลย ด้วยประการฉะนี้

*****

จากคุณ : ไบตอง [15 ก.ย. 2545]